

чи можливо говорити про збільшення впровадження інновацій на підприємстві, якщо обладнання на підприємствах не відповідають ринковим стандартам. Підприємства не в змозі конкурувати з виробниками європейських країн. Крім того, останнім часом, через фінансові труднощі вітчизняні підприємства (особливо машинобудівної галузі) прагнуть забезпечити свою потребу в основних засобах за рахунок імпорту обладнання, яке було у використанні. При цьому обсяг українського ринку такого обладнання складає від 40 до 120 млн. дол. США. Таке ж становище з впровадженням інновацій в Україні. Також незадовільним залишається і фінансування інноваційної діяльності з боку держави, майже 79% від витрат належить самим підприємствам, а державі – 1,5 %, що також негативно впливає на загальний показник Глобального інноваційного індексу.

Список літератури:

1. Глобальний інноваційний індекс – 2014 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=data-analysis>.
2. Державний комітет статистики. – 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

ЕКОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

*Пономаренко Т.В., к.е.н., Генеральний директор ТОВ «Бальнеоком»,
м. Київ, Україна*

Економічна стійкість підприємства розглядається на сьогодні через призму широкого спектру підсистем, серед яких одного з пріоритетних значень набуває саме екологічна стійкість. Історичні витоки концепції стійкості суб'єкта господарювання пов'язані саме з проблемами обмеженості природних ресурсів та об'єктивною необхідністю їх раціонального використання.

Актуалізація цієї проблематики на сучасному етапі зумовлена виключною увагою світової спільноти до соціальної відповідальності бізнесу, яка передбачає взаємоузгодження економічних, соціальних та екологічних аспектів діяльності компаній. Вважаємо, що всі ці три аспекти повинні розвиватися одночасно й перманентно, що створює передумови для розвитку суб'єктів господарювання при умові збереження природних екосистем. Результати теоретичного аналізу, узагальнення і типологізації основних концепцій і теорій екологічної стійкості дозволили визначити, що вони еволюціонували у наступному порядку: ідентифікація екологічних проблем та ототожнення їх з економічним розвитком → теорії «антиросту» → теорії «якісного» економічного зростання → парадигма стійкого розвитку, яка є органічним симбіозом наукового доробку попередніх теорій і

відображає монолітну єдність екологічних, економічних та соціальних проблем функціонування економічних систем.

Відповідно до сучасної філософії стратегічного менеджменту відбуваються зміни цільових орієнтирів функціонування бізнес-одиниць від досягнення виключно економічних результатів до їх досягнення з одночасним задоволенням екологічних вимог стейкхолдерів. Згідно теорії зацікавлених сторін (*stakeholders theory*) всі контрагенти підприємства є законними партнерами в бізнесі. Відповідно до цього, суб'єкт господарювання повинний враховувати вплив своїх дій на всі групи зацікавлених сторін. Застосування теорії стейкхолдерів до концепції екологічної відповідальності бізнесу визначається усвідомленням екологічних проблем, що трансформується в комплекс заходів впливу на екологічну відповідальність підприємства. Відповідно, реакція підприємства на вимоги зацікавлених сторін формує рівень його корпоративної репутації. Більше того, суб'єкт господарювання має розглядати зниження навантаження на навколишнє середовище як конкурентні переваги, а не як додаткові витрати або відкладену загрозу.

Концепція забезпечення екологічної стійкості, на нашу думку, повинна ґрунтуватися на законі синергії, який визначає, що для будь-якого підприємства існує такий набір елементів, за якого його потенціал значно більший або значно менший, ніж потенціал окремих елементів. Синергетика показує, що у промислового підприємства є два стани:

- 1) рівноваги, коли зміни мають флуктуаційний характер;
- 2) нестійкості, коли підприємство знаходиться поблизу точки біфуркації або моменту загострення еколого-економічних проблем, при якому незначні явища та процеси можуть викликати стрибкоподібну зміну системи.

Саме синергетичний ефект взаємодії екологічних та економічних факторів продукує можливості щодо раціонального використання мінерально-сировинних ресурсів та зменшення кількості відходів виробництва.

У цьому контексті пріоритетного значення набуває впровадження ресурсозберігаючого типу виробництва. В сучасних умовах поступового виснаження природних ресурсів саме природний капітал стає головним обмежуючим фактором виробничих систем. Домінуюча тенденція перевищення темпів використання природних ресурсів над темпами зростання обсягів виробництва зумовлюють виключну увагу до необхідності підвищення продуктивності природних ресурсів у вирішенні екологічних проблем та проблем раціонального використання мінерально-сировинної бази країн [1, 2]. Комплексне використання сировини забезпечує відносну стабілізацію і подальше скорочення первинного використання ресурсів і створює передумови для оптимізації еколого-економічних параметрів функціонування підприємства.

Світовий досвід розроблення і реалізації програм ресурсозбереження ґрунтується на різноплановому арсеналі механізмів та економічних методів забезпечення ефективного ресурсоспоживання в усіх сферах діяльності.

Узагальнюючи досвід зарубіжних країн, варто виокремити наступні напрямки розв'язання проблеми:

- підвищення продуктивності ресурсів за рахунок підвищення рівня інноваційності виробництва;
- широкомасштабне впровадження технологій комплексного використання природних ресурсів;
- ухвалення законодавчих актів та заходів, що мають обмежувальний або стимулюючий характер до використання ресурсної бази.

Вихідною ідеєю, що відображає сутність сучасної концепції управління ресурсозбереженням на підприємстві, є ідея необхідності врахування взаємозв'язку та взаємовпливу зовнішнього та внутрішнього середовища при визначенні цілей підприємства, інструментами досягнення яких виступають стратегія економіко-екологічного управління, що претендує на вирішення одночасно двох рівнів ключових питань:

- підвищення результативності діяльності і рівня конкурентоспроможності підприємства;
- зниження негативного впливу на навколишнє середовище.

Забезпечення екологічної стійкості підприємства повинно ґрунтуватися і на інших законах функціонування та розвитку систем, серед яких пріоритетними є наступні:

- закон розвитку економічної системи - будь яка економічна система здатна розвиватися виключно за рахунок використання матеріально-енергетичних можливостей навколишнього середовища;
- закон внутрішньої динамічної рівноваги - зміна будь-якого параметру природних систем призводить до змін всіх її параметрів;
- закон зниження природно-ресурсного потенціалу - у межах однієї суспільно-економічної формації і одного типу технологій природні ресурси стають менш доступними і вимагають збільшення витрат праці та енергії на їх видобуток і транспортування
- закон неминучості відходів виробництва - у будь-якому господарському циклі утворюються відходи та інші побічні ефекти, усунути які повною мірою неможливо; вони можуть бути переведені із однієї фізико-хімічної форми в іншу або переміщенні в просторі.

Екопозитивний стійкий розвиток суб'єктів господарювання передбачає збалансованість темпів нарощення масштабів виробничої діяльності та використання природних ресурсів. З огляду на це, вважаємо, що критерієм забезпечення екологічної стійкості є декаплінг-фактор (D^*f), який репрезентує співвідношення змін у темпах приросту економічних результатів діяльності з темпами приросту усіх видів негативного впливу на навколишнє природне середовище [3]:

$$D^*f = 1 - \left(\frac{El_f}{Ef_f} \right) / \left(\frac{El_s}{Ef_s} \right); \quad (1)$$

де Ef – темпи змін економічних результатів діяльності підприємства, %;
 El – темпи антропогенного навантаження на навколишнє середовище, %;
 f – кінець дослідженого періоду;
 s – початок досліджуваного періоду.

Орієнтація на перевищення темпів приросту економічних результатів над темпами антропогенного навантаження на навколишнє середовище дозволяє орієнтувати управлінський процес на забезпечення соціальної відповідальності бізнесу через деталізацію функцій (планування, організація, мотивація, моніторинг) та формування портфелю організаційних, економічних, соціально-психологічних методів управління.

Екологічна стійкість повинна стати не лише атрибутом підприємства, що забезпечує відповідний імідж на вітчизняному та світовому ринках, прихильність споживачів, популярність, а стати життєвою філософією. При цьому суб'єкт господарювання здобуває стійкі конкурентні переваги у вигляді багатостороннього співробітництва (між бізнесом, громадськістю та владою) та технологічної кооперації.

Список літератури:

1. Криворучкіна О.В. Управління продуктивністю підприємства на основі ресурсозбереження / О.В. Криворучкіна // Бізнес-інформ: науковий журнал. – 2013. – № 5. – С. 258 – 263.
2. Драган І.В. Методологічні засади управління ресурсозбереженням як напряму реалізації державної політики у сфері природокористування / І.В. Драган // Вісник ЖДТУ. – Серія: Економічні науки. – 2012. - № 1 (59). – С. 100-102.
3. Данилишин Б.М. Ефект декаплінгу як фактор взаємозв'язку між економічним зростанням і тиском на довкілля / Б.М. Данилишин, О.О. Веклич // Вісник НАН України. – 2008. - № 5. – С. 12-18.

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ: СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Ситник Г.В., к.е.н., доц., докторант, доцент кафедри економіки та фінансів підприємств, КНТЕУ, м. Київ, Україна

Одними з найважливіших індикаторів ефективності функціонування підприємства торгівлі є показники рентабельності. Їх рівень характеризує здатність підприємства до самофінансування за рахунок основного внутрішнього джерела залучення фінансових ресурсів – з одного боку та спроможність залучати позиковий капітал (якщо рентабельність активів є нижчою від рівня відсоткової ставки – залучення коштів є проблематичним) – з іншого.

Дослідження динаміки показників рентабельності підприємств торгівлі України (табл. 1) свідчить про їх суттєве падіння. Так, впродовж досліджуваного періоду